

Hundratalet ormgranar i Eskilstorp ^{19/11} ¹⁹⁷⁷

Barr som växer ut direkt från stammen. Långa, slanka, barriga grenar som hänger ner likt draperier. Det är fenomen som finns att beskåda i det lilla naturreservatet i Eskilstorp en halvmil norr om Forserum i Småland. Träden kallas ormgranar, en märklig form av vanlig gran. De förekommer som enstaka träd lite varstans i landet. Hela beståndet är däremot ovanliga och finns endast på sju platser, varav det i Eskilstorp anses vara ett av de finaste. Man hittar där hundratalet ormgranar på ett område om ett hektar.

I beståndet finns flera ovanliga specialformer. En är käppgranen, som endast påträffats i Eskilstorp. Det mest karakteristiska för den är att den inte har några egentliga grenar. Barren växer direkt på stammen. En annan egendomlig typ av ormgran är den så kallade bordsgranen. Dess stam slutar växa någon meter ovanför marken och hela grenverket växer ut från en enda punkt i toppen. Trädet ser ut som ett risigt paraply eller, varför inte, som ett bord.

Ormgranarnas konstiga utseende sägs bero på skador i arvsanlagen, som medfört att grenarnas utveckling hämmats. Barren växer ut direkt från det grövre, andra grenavsnittet, istället för som normalt från det tredje. Grenarna i det andra grenavsnittet, för ormgranar det yttersta, blir i gengäld enormt långa. Därav det draperiliknande utseendet.

Alla ormgranar i Eskilstorp är inte typiska. I beståndet finns många olika övergångsformer tillsammans med helt vanliga, normala granar.

Den första ormgranen, moderträdet för hela beståndet, står fortfarande kvar. Det är närmare 150 år gammalt. I folkmun berättas att en soldat Esk tog med sig en planta från Ryssland när han återvände från svensk-ryska kriget i början av 1800-talet. Esk bodde i Eskilstorp inte så långt från den plats där ormgransbe-

En typisk ormgran

ståndet nu finns. Forskare är dock skeptiska till Esks insatser.

Marken där ormgransbeståndet i Eskilstorp finns ägdes i många år av lantbrukare Sven Svensson, som nu är död. Denne skötte ormgranarna med stor omsorg. Han såg till granarna nästan dagligen och följde noga deras utveckling. Under torrtider brukade han vattna träden. Nya plantor stöttade han upp med käppar. Han röjde också undan videbuskar och annat sly för att hindra de späda

ungträden från att kvävas. Numera ägs och sköts området av Göran Lekenstam, Huskvarna.

Ormgranarna har emellertid inte alltid aktats så väl. År 1903 lät dåvarande ägaren fälla ett tiotal träd för att hedra en släkting vid hans begravning. Enligt traditionen satte man ut toppbrutna granar längs vägen till kyrkan vid begravningar. År 1897 höll moderträdet på att bli takstol till en ladugård. Men det var för klent och fick därför stå kvar.

Hela beståndet fridlystes 1960. Området förklarades som naturreservat 1969. Reservatet ligger utmed vägen mellan Lekeryd och Forserum. Numera finns en parkeringsplats där och en gångstig är uppskyldad.

ROLF J K OLSSON